Analizy OSW

OŚRODEK STUDIÓW WSCHODNICH 23.03.2023 www.osw.waw.pl

UE: rekordowy spadek popytu na gaz w 2022 roku

Agata Łoskot-Strachota

Według danych Międzynarodowej Agencji Energii (IEA) zapotrzebowanie na gaz w Unii Europejskiej spadło w 2022 r. o rekordową wielkość 55 mld m^3 (13% r/r). Najsilniejsze spadki były widoczne w krajach Europy Północnej (w szczególności w Finlandii, na Litwie i w Szwecji). Najwięcej, bo o 28 mld m^3, czyli o 20% r/r, zmniejszyło się zużycie w sektorze budynków (zarówno gospodarstw domowych, jak i budynków komercyjnych i użyteczności publicznej). Przyczyniła się do tego przede wszystkim cieplejsza zima i mniejsze potrzeby grzewcze. Ponadto spadek konsumpcji gazu był związany z wysokimi cenami i zmianą zachowań konsumentów – promowanym w wielu krajach ograniczaniem poziomu ogrzewania, przestawianiem się na inne paliwa (*fuel switching*), wreszcie wzrostem skali ubóstwa energetycznego. Dodatkowo widoczne były też zmiany wynikające z podnoszenia efektywności wykorzystania energii (m.in. w związku z ociepleniem części budynków) oraz zwiększenia liczby instalacji pomp ciepła.

Duży spadek zużycia gazu odnotowano także, według IEA, w unijnym sektorze przemysłowym – o 25 mld m^3, czyli aż o 25% w porównaniu z rokiem 2021. Było to w głównej mierze reakcją na duże wzrosty cen gazu i wynikające z tego ograniczenia lub nawet wstrzymanie produkcji i przestawienie się częściowo na import gazochłonnych produktów spoza UE (najwidoczniejsze w przypadku produkcji nawozów). Wiązało się to więc z destrukcją – niejasne, na ile trwałą – popytu w przemyśle. Dodatkowo, podobnie jak w sektorze budynków, także w przemyśle wyraźne było przechodzenie na inne paliwa, w tym przede wszystkim ropę.

Jedynym sektorem w UE, w którym zużycie gazu w 2022 r. wzrosło w porównaniu z rokiem ubiegłym, był sektor elektroenergetyczny. Miało to miejsce pomimo spadku konsumpcji energii (o 3% r/r) oraz wzrostu zainstalowanych mocy farm wiatrowych i fotowoltaicznych. Zwiększenie wykorzystania gazu w wytwarzaniu energii elektrycznej było związane z dużymi spadkami w generacji z elektrowni jądrowych (wynikającymi głównie z wyłączenia dużej części floty francuskiej) oraz hydroelektrowni latem (w wyniku wyjątkowej suszy).

Komentarz

- Spadek popytu na gaz przyczynił się – wraz z zapełnieniem magazynów, kontraktowaniem alternatywnych dostaw, zwiększaniem wykorzystania innych źródeł energii oraz ciepłą zimą 2022/2023 – do zażegnania doraźnego ryzyka związanego z kryzysem energetycznym i przejścia Europy „sucha stopą” przez kończący się sezon grzewczy. Jednocześnie wciąż nie można wykluczyć poważniejszych wyzwań w kolejnym sezonie grzewczym 2023/2024. Niepewne są warunki pogodowe, a więc i

związane z nimi zapotrzebowanie na gaz ziemny. Zaostrzyć się może konkurencja o ograniczone dostępne ilości błękitnego paliwa na rynkach światowych. Prawdopodobnie przyczyni się do tego popandemiczne ożywienie gospodarcze w Chinach. Wreszcie, wszystko wskazuje na to, że do UE popłyną w 2023 r. znacznie niższe niż w 2022 r. ilości gazu z Rosji (do końca kwietnia ub.r. rosyjski surowiec był wysyłany na rynek europejski zgodnie z warunkami długoterminowych kontraktów).

- Jednym z ważnych czynników wpływających na zmniejszenie zużycia gazu w UE w 2022 r. były wysokie i dynamicznie zmieniające się ceny surowca na europejskich giełdach. Tymczasem ich wyraźny spadek od początku 2023 r. i utrzymywanie się w ostatnich tygodniach na poziomie powyżej 40 euro/MWh (podobnym jak w pierwszej połowie 2021 r.) może przyczynić się do wzrostu zużycia gazu. W konsekwencji postulowane są m.in. przez IEA (w trakcie specjalnego spotkania ministrów energetyki państw członkowskich) działania na rzecz zwiększenia bezpieczeństwa dostaw tego surowca i strukturalnego ograniczania jego zużycia.
- Aby utrzymać niższy poziom zużycia błękitnego paliwa i promować dalsze redukcje jego wykorzystania, 20 marca Komisja Europejska zaproponowała przedłużenie do końca marca 2024 r. obowiązującego obecnie nadzwyczajnego rozporządzenia dotyczącego skoordynowanego ograniczania zużycia gazu w UE. Według danych KE w okresie od sierpnia do końca grudnia 2022 r. zużycie tego surowca w UE spadło o 19%, czyli powyżej zakładanego poziomu dobrowolnej redukcji o 15%. Nowe propozycje KE przedłużałyby okres dobrowolnej redukcji konsumpcji surowca przez kraje członkowskie o 15% względem pięcioletniej średniej (liczonej dla poszczególnych okresów referencyjnych od 1 kwietnia 2017 do 31 marca 2022 r.), podobnie jak opcję wprowadzenia obligatoryjnych ograniczeń w przypadku poważniejszego kryzysu na rynku do końca sezonu grzewczego 2023/2024. Państwa UE zobowiązane byłyby także do częstszego, comiesięcznego raportowania sytuacji na swoich rynkach. Propozycja Komisji ma być omawiana przez unijnych ministrów energii na radzie energetycznej 28 marca.
- Pomimo rekordowego spadku zużycia gazu w UE w 2022 r. IEA podkreśla, że wartość unijnego importu w ub.r. bardzo mocno wzrosła – ponadtrzykrotnie w porównaniu z poprzednim rokiem, do prawie 400 mld euro. Utrzymały się też, według danych Agencji, wysokie dochody Rosji z eksportu gazu, pomimo spadku jego wolumenu i udziału w rynku UE (z 40% w 2021 r. do ok. 10% pod koniec 2022 r.). Ograniczanie zużycia surowca ma więc nie tylko być jednym z instrumentów przyczyniających się do zmniejszenia wyzwań dla bezpieczeństwa dostaw gazu do Europy, lecz także redukować ryzyko negatywnego wpływu wciąż możliwych manipulacji Rosji dostawami surowca w celu pogłębienia niepewności na rynku UE oraz ponownego rozchwiania i wzrostów cen na giełdach unijnych.